

Pedagogs, komponists, cilvēks orķestris – Alberts Rūsiņš

Mežrags, mehāniskais harmonijs un akordeons ir tikai daļa no mūzikas instrumentiem, ko spēlē Alberts Rūsiņš. Vēl ir saksofons, blokflauta, trompete, droši vien arī dažs cits instruments

Lidija Kirillova

Pošoties uz interviju ar Albertu Rūsiņu (tā uzvārds rakstīts pasē, lai gan sabiedrībā, kā smejs pats dokumenta īpašnieks, neviens to garo ū neļieto), pat neiedomājot, cik tā būs pārsteidzoša. Vēl nekad manā smērā ilgajā pieredzē intervējamais mani nebija sagaidījis ar akordeona spēli. Alberta rokās instruments skanēja nevainojami, tāpat kā saksofons, blokflauta un fiziskais harmonijs. Jā, un vēl mežrags, kas ar savām īpašajām skaņām sveic medniekus medību dienas sākumā.

Alberta Rūsiņa ikdiena tagad mierīgi rit lauku mājās Preiļu novada Pelēču pagastā. Tā ir brīnumaina vieta Jašas upes krastā netālu no senajām Pelēču dzirnavām, kur agrāk rūca miltu gaņģi un saimniekoja Alberta tēvs Ādams, bet skolas bērni pavasaros skrēja uz pakrasti vizbulītēs. Tās saulainajā nogāzē saziedēja daudz agrāk nekā citviet. Jašas ūdeņi šogad rāmi plūst pa gultni, bet apkārt, kur vien skaties, dažnedažādas zaļā nokrāsas. Vārdu sakot, vieta laimīgai dzīvošanai un lai atcerētos, kas interesants noticis muzikālajā mūžā.

Īss pārskats

Lai gan sākotnējā ideja bija veidot stāstu par pūtēju orķestra vadītāju, viss izvērtās citādāk. Alberta Rūsiņa personība ir daudz plašāka. Viņš ne tikai savulaik vadījis Preiļu un Līvānu apvienoto pūtēju orķestri, bet arī strādājis par pedagogu Preiļu bērnu mūzikas skolā, kad tai vēl nebija pievienota mākslas nodaļa, mācījis mūzikas pamatus bērnu mūzikas skolā, vadījis vokālos un vokāli instrumentālos ansambļus, izpildījis pavadījumu deju kolektīviem un spēlējis ballēs.

Visbeidzot – Alberts ir mūzikas autors daudzām dziesmām. Šī viņa talanta šķautne nez kāpēc palikusi mazāk zināma plašākai sabiedrībai. Pateicoties draugu un labu paziņu atbalstam, 2005. gadā datorsalikumā izveidots Alberta radīto dziesmu krājums «Cel mani, dziesma». Tajā apkopotas desmitiem melodiju gan ar laicīga, gan garīga satura tekstiem.

Par dzirnavām un mūzikas izvēli

Savu autobiogrāfisko pārskatu Alberts sāk ar Madonu. Tur 1946. gada 8. septembrī, tieši Jaunavas Marijas dzimšanas dienā, viņš nāca pasaulē. Tēvs toreiz bija melderis dzirnavās uz Āronas upes. Patiesību sakot, dzirnavu tēma bijusi klātesoša visu mūžu, arī tad, kad 1949. gadā ģimene pārcēlās uz Līvāniem un vēlāk uz Pelēciem. Tā sanāk, ka Alberts ir īstens melderis dēls.

No 1. līdz 6. klasei mācības Līvānu 1. vidusskolā, bet 1959. gadā, kad ģimene pārcēlās uz Pelēču dzirnavām, puisis absolvēja toreizējo Niedru septiņgadīgo skolu. Tālākais zinību apgušanas process notika Daugavpils mūzikas vidusskolā pūtēju nodaļas trompetes klasē. Vai mūzika bija paša kvēla vēlme? Šķiet, ka drīzāk mammas virzīta doma. Alberts atceras, ka viņai bijusi izcili laba dzirde, daudz dziedājusi. Visas dziesmas vēl tagad labā atmiņā. Toreizējais Daugavpils mūzikas vidusskolas direktors Staņislavs Broks daudzreiz audzēkņiem palīdzējis turpmāko dzīvi cieši saistīt ar mūziku, arī Albertam.

Tauru skaņās viņņojās gaiss

Padomju laikos noteiktā kārtība bija tāda, ka vairāki gadi obligāti jānodien armijā, gribi tu to vai negribi. 1965. gadā deviņpadsmitgadīgais Alberts sava muzikālā talanta dēļ nonāca militārajā pūtēju orķestrī. Kara komisariātā izsnieguši papīrus, pateikuši kara daļas adresi, sak, brauc nu pats. Iekāpis vilcienā un devies uz Klaipēdu. Trīs gadi un divi mēneši nodienēti tepat Lietuvā. Labs dienesta laiks ar obligātajām soļošanām, dažādām parādēm un maršu spēlēšanu svinību reizēs. Kā pozitīvu faktu Alberts min, ka tieši armijā apguvis saksofona spēli.

Muzikālie gadi

Arī pēc dienesta un atgriešanās Preiļos Alberta Rūsiņa gaitas bija cieši saistītas ar mūziku. Vispirms Preiļu kul-

tūras namā piedāvāta sieviešu vokālā ansambļa vadīšana, bet pēc gada jau ticis pie pūtēju orķestra diriģenta amata. Devīņu gadu laikā bijusi iespēja spēlēt dažnedažādos pasākumos, koncertos, vietēja mēroga un lielajos dziesmu svētkos.

Vēl Alberta muzikālajā biogrāfijā ir gadi, kas aizvadīti bērnu mūzikas skolā, bet ar vissirsnīgākajām atmiņām saistās laiks no 1979. līdz 1992. gadam, kad pieņēmis uzaicinājumu kļūt par muzikālo audzinātāju bērnu mūzikas skolā. Mažu toreiz bija daudz, pilsētā darbojās trīs bērnu mūzikas skolas, un visos muzikālie pedagogi bija vīrieši, bez Alberta vēl Bronislavs Kokorišs un Jānis Teilāns. Sprašanās ar bērniem sanākusi lieliska, acīmredzot, sievišķīgajā vidē vīrietis mazajiem liekas kas interesants un īpašs.

Līdztekus darbam pieņemts lēmums iegūt augstāko izglītību. Tagad pedagogiem citas prasības, saka Alberts, bet tolaik augstākā izglītība nebija obligāta. Iestājies toreizējā Daugavpils pedagogiskā institūta mūzikas fakultātes neklātienē, kur gatavoja mūzikas skolotājus vidusskolām. Pēc četriem gadiem kārtojis gala eksāmenu kā diriģents ar skolotāju kori un Preiļu un Līvānu apvienoto pūtēju orķestri.

Atlikušie darba gadi aizvadīti bērnu mūzikas skolas Pelēču filiālē. Pa dienu mācīti skolnieki, bet vakari veltīti pašdarbniekiem – bērnu un sieviešu vokālajiem ansambļiem, vokāli instrumentālajiem ansambļiem Pelēču un Aizkalnes pagastā. Tagad var tikai ar nostalgiju atcerēties, ka vēl pirms pāris gadu desmitiem mūziķi bija neatņemama balles vakaru sastāvdaļa. Dzīvā mūzika, pilnas zāles cilvēku... Kur tas viss?

Rāmie pensijas gadi

Tagad Alberts kopā ar dzīvesbiedri Inu rāmi vada pensionāru ikdienu savā paradīzes stūrītī, kur viss – sākot no dzīvojamās mājas, saimniecības ēkām un beidzot ar apkārtnes ainavas veidošanu – paveikts pašu rokām. Mēs dzīvojam tajā vietā, kur daba pati parāda, kas veidojams un darāms, piemin Ina. Viņa lepojas ar vīra prasmēm, akmeņu nožogojumus veidojot, puķu dobes ierīkojot, resnu koku blūkus par krēsliem un galdiem izveidojot. Arī lapene uzbūvēta tieši tāda, kādu Alberts no senākiem laikiem atceras.

Kā jau melderdēla sētā pienākas, šur tur redzami senie dzirnakmeņi. Viens no tiem vienkārši milzīgs. Alberts stāsta, ka, veicot kādus zemes darbus, nejausi uzdūries kam cietam un sapratis, ka tas ir dzirnakmens. Protams, ka tādām nedrīkst ļaut tālāk ar zemes un sūnu kārtu apaugt, tāpēc atracis. Sarīkojuši talku, seši vīri cēluši milzeni stāvus un pamazām atrīpinājuši līdz mājai, kur tagad tas ērti iekārtots pasēdēšanai piesaulītē.

Melodijas sākums ir dežai

Jautāts par to, kā no mūziķa kļuvis par komponistu, Alberts Rūsiņš aizdomājas, ka laikam jau tad, kad pats sācis dziedāt Aglonas bazilikas korī. Licies, ka varētu pamēģināt, kas tur sanāks.

Sanācis krietni daudz – gan ar slavenu dzejnieku vārdiem, gan pašsacerētiem. Elīna Zālīte, Pēteris Jurciņš, Jānīna Tabūne, Jānis Sirmbārdis, Kornēlija Apškrūma ir autori, kuru dzejoļi uzrunājuši. Laba sadarbība izveidojusies ar Līviju Liepdruvieti. Tapusi dziesma «Muotes volūda» Pelēču pagasta sieviešu vokālajam ansamblim. Pelēču pamatskola savai himnai izvēlējusies autores dzejoļi «Manai skolai». Savukārt Aizkalnes pagasta sieviešu vokālajam ansamblim iepaties Jāņa Gurgona dzejoļi, kura rezultātā tapa dziesma «Jasmūža».

Alberts stāsta, ka viņam melodijas sākums vienmēr ir dzejoļi, vārdos. Lasu un pārslasu, viņš stāsta, kamēr rodas saprašana, kā to mūzikā pateikt. Tā bijis arī ar dzejoļi «Pastuovēsim un padūmosim», kas pārtapis dziesmā, ko iedziedājis pats Alberts. Dziesmu noklausījušies ciemos iebraukušie Latvijas Okupācijas muzeja darbinieki un bijuši sajūsmā – mums to vajag, lielisks audiomateriāls. Tagad dziesma autora izpildījumā skan Rīgā, bet Alberts katrā gadījumā saņem apsveikumu ar laba vēlējumiem no muzeja.

Autors teic, ka čūpām dzejoļu esot pārlapojis, lai atrastu vienu, īsto, kas saskan ar dvēseles melodiju un prasās izkļūt nois uz papīra.

Gandrīz desmit gadus Alberts Rūsiņš vadīja Preiļu un Līvānu apvienoto pūtēju orķestri. Tā bija iespēja izpausties viņa profesionalitātei

Foto no A. Rūsiņa albuma

Aglonas Dievmātes godam

Liela daļa no dziesmu krājumā «Cel mani, dziesma» apkopotajām melodijām ir veltītas Aglonas Dievmātes godam. «Dziedu Dievmātei», «Dīvmuot, dūdi man spēku», «Tovā svētneicā» ir bieži Latgalē dziedātas dziesmas. Alberts tām ir arī vārdu autors.

Īpašs periods sākās pirmajos Latvijas neatkarības gados, kad Aglonas bazilikā sāka strādāt ērģelniece Ieva Lazdāne un nodibinājās koris «Magnificat». Sadarbībā ar Ievu komponētas dziesmas speciāli šim korim, piemēram, ar krāslavietes A. Rodes tekstu tapa «Māras zemes Karaliene».

«Pie žēlastības troņa» – tā saucas dziesmu cikls jaunajam korim ar klavieru pavadījumu, kas ir veltījums Romas pāvesta Jāņa Pāvila II vizītei Latvijā un Aglonā. Astoņu dziesmu autori ir dzejniece Anna Rancāne un Alberts Rūsiņš. Kad lasīju Annas dzejoļus, man viņas teksti jau priekšā teica, kāda būs melodija, teic komponists. Vistuvākā no visām pašam ir «Ar krusta gaismu ieejam mūžībā». Koris ciklu atskaņojis gan Aglonā, gan Preiļos, gan vairākos ārzemju koncertos, bieži klātesot arī dzejnieci.

Spēlējot kopā, izjūtas sakāpinātas

Alberts ar prieku atceras laiku, kad vadījis pūtēju orķestri. Klausītājiem, vērojot priekšnesumu, šķiet, kas viss notiek tik viegli, lai gan patiesībā ieguldīts stundām ilgs un nopietns darbs. Vispirms individuāli jāapgūst sava instrumenta partija, tikai pēc tam sākas saspēle, tiek meklētas pareizās nianses, lai melodija skanētu pa īstam.

Īpašs pārbaudījums mūziķiem ir piedalīšanās lielajos Dziesmu un deju svētkos Rīgā, kas prasa arī krietnu fizisku piepūli. Kaut vai garais svētku gājiens pa Brīvības ielu no krastmalas līdz veļņam. Jā, izjūtas ir sakāpinātas, pacilājošas, jo visapkārt cilvēku puļņi un vispārējs prieks, bet pūtējiem jau pieres slapjas.

Hobiji dvēselei

Alberts joko, ka viņam dzīve tagad esot viena vienīga atpūta. Taču arī no atpūtas vajadzīga kārtīga atpūta, tādas iespējas ir divas – medības un maksšķerēšana. Medības kā hobijs Albertam ir tuvu pie sirds jau sen. Kā atnācu no armijas, tā plinte bija rokās, viņš teic: «Lieliska atslodze prātam, medībās ne par ko citu nevari domāt. Kad stāvi numurā, visas maņas saasinātas, īpaši dzirde, redze. Katru troksni saklausī desmitreiz asāk. Rodas tāds azarts! Un nieks par to, ka līdz ar gadiem fiziskā varēšana nav agrākā, tā ir lieliska atpūta.»

Tāpat ar maksšķerēšanu. Šim nolūkam man ir pat divas laivas. Koka laiva gaida Pelēču ezera krastā, bet metāla laiva tepat pagalmā. Ja rodas gribēšana, lieku uz ratiem un aizvīzīnu līdz dzirnavu ūdenskrātuvei. Žēl, ka tagad jāiziet bez vējiem, bet agrāk vērojām pa Jašupites gultni līdz pat Korna dzirnavām...»

Pamazām saruna tuvojas noslēgumam. Vēl tikai vienu dziesmu uzraujam kopā «Es zinu, ka kādreiz man dārzīnš būs...» Mazliet sentimentālas atmiņas par laikiem, kad dārcus varēja sarīkot tepat uz vecā koka tilta pāri Jašai vai kādā tukšā siena šķūnī. Laiks steidzas, tāpēc – lai radoši un saturīgi turpmākie gadi! ▣

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Pedagogs, komponists, cilvēks orķestris – Alberts Rūsiņš» saturu atbild SIA «Vietēja»».

MAF
Mediju atbalsta fonds